

Câți ani ați făcut seminarul?

Opt ani. Atât se făcea. Când am plecat la seminar, tata a pus în fața mea aici pe prag – că aveam cerdac frumos construit, cum se făceau înainte casele –, a pus o sapă și o carte și a spus: „Alege!” Și am ales cartea, la 11 ani! Tata a spus: „Îți dau toate posibilitățile să înveți. Dacă alegeai sapa, sigur îți dădeam niște pământ, când te însurii”. Și am învățat; am învățat.

La seminar m-am dus în opinci, în costum național frumos, cu itari, cămeșuță și brâu tricolor. Aveam pălăriuță verde, cu pană de cucuș. Așa era obiceiul atunci. Toți aveam costum național, și surorile mele și tata. Duminica se îmbrăcau în costum național. Nu mai vezi astăzi așa!

Și la Hârlău era așa?

Absolut! Toți aveau costum național. Femeile asta făceau, coseau ii.

M-am dus singur, la 11 ani, la examen la seminarul din Iași, „Veniamin Costachi”. Nu m-a dus nimeni. Am învățat și am reușit acolo. Trebuia să am tot timpul bursă, ca să nu fiu o sarcină pentru tata.

Când am început seminarul, a mers tata să mă conducă și să plătească taxele. Când s-a apropiat, casierul, care era preot, a spus: „Moș Ioane, băiatul matală are bursă. Poftim din partea școlii 500 de lei. În fiecare lună ai să primești 500 lei! Restul primește băiatul pentru întreținere în școală”. Adică bursa era așa de mare, încât mai revenea familiei o parte de bani. Tata în loc să cheltuiască cu mine, el beneficia în fiecare lună de o jumătate din bursa mea, încât a mers

foarte bine. N-a avut cheltuieli cu mine! Am început în 1922 și am terminat în 1931.

Între ce ani ați făcut facultatea de Teologie și cea de Istorie?

Între 1931-1935 și 1931-1936. Le-am făcut în paralel. Se putea. Am făcut și facultatea de istorie, unde l-am avut ca profesor pe Nicolae Iorga.

Când am terminat seminarul în 1931, m-am dus la București, pentru că Facultatea de Teologie din București dădea 3 burse la primii trei cu examene de diplomă, care erau mai buni. Toți trei ne-am dus de la Iași la București. Adică dintr-o dată am intrat la cămin și la masă.

Când eram eu student, studenții și oamenii, în general, mergeau toți la biserică, în afară de o minoritate care aparținea socialiștilor și comuniștilor. Aceștia erau izolați; nu însemnau nimic. Și chiar frontal se afirma creștinismul în lumea studentescă. Iar elevii se duceau Duminica la biserică în șiruri, cu profesorii de religie sau cu un diriginte. Totdeauna. Nu încăpeau toți, dar câte o grupă mergea la câte o biserică.

În București aveam o biserică a studenților, fostă rusească. Și acum este dată din nou Universității. Corul era format din studenți și era o frumoasă activitate religioasă studentescă.

Poate nu erau așa de activi preoții atunci, dar își făceau datoria. Și, ca să spun așa, creșterea morală a poporului român, între cele două războaie mondiale, a beneficiat și de un mare entuziasm național.

Ajunsesem toți românii să fim în aceleași granițe și se mergea de la unirea statală la unirea sufletească. S-a lucrat foarte mult. S-a lucrat foarte mult și în Biserică și s-a făcut un mare progres duhovnicesc. A fost puțin timp, 20 de ani, dar s-a făcut. S-a ajuns la un fel de numitor comun.

Acum suntem prea aproape de revoluție. Și nu de revoluție, că revoluția n-a fost așa de crâncenă. Suntem prea aproape de fostul regim totalitar și încă urmele se cunosc la toți care au trecut prin școală și prin viață sub acest regim. Trebuie crescută o generație nouă și în 10-20 de ani ajungem unde am fost noi în anii 1930-1940. Ajungem. Asta este tot. Biserica, în primul rând, trebuie să fie antrenată în problema aceasta și școala. Școala încă nu este. Școala încă are atei! Școala încă stă între Dumnezeu și om, încă nu-i bine dirijată! Toți oamenii care sunt în învățământ au trecut prin școala comunistă!

Ce profesori v-au impresionat mai mult în timpul facultății?

Nicolae Iorga. El dădea în fiecare lună pe la protopopul de Hârlău, cu care era foarte bun prieten, fiind și oleacă neamuri; îl chema Constantinescu. Eu mă duceam pe la el și îi mai duceam, ba niște unt, ba niște smântână. Ce să fac? Era profesorul meu! Mă duceam adesea acolo și asistam și eu la discuții. Rareori mă băgam în discuții, că nu eram de competența lor. Preotul era foarte cult, iar Iorga aprecia lucrul acesta. Sigur, păstram distanța, că Iorga era la ora aceea cel mai puternic român, mai mult decât regele!

Mai mult decât regele?

Era numit „Apostolul Neamului”. Avea conștiința aceasta că este foarte puternic ca intelectual. Și era, părinților. Când începea să vorbească rămâneai tablou, adică nu simțeai că a trecut o oră, două sau trei.

Te captiva!

Nici nu-ți dădeai seama că trăiești pe pământ! La facultate, când venea la ora de istorie, Iorga începea a povesti, încât nu mai știai când trece timpul. Când se termina ora și venea profesorul de la ora următoare, el zicea: „Numai puțin mai stați, că termin imediat!” Se

termina și ora aceea și venea și următorul profesor. Tot la fel proceda: „Mai am puțin și termin!” Așa făcea cu toți profesorii. Toți asistau la ora lui, fiind foarte impresionați. Era o plăcere să-l ascuți; nu te mai săturai. Nu puteai să-l întrerupi. Parcă voiai să nu se mai termine ora de istorie. A fost o somitate!

Iar când se ducea la radio, se închidea pe dinăuntru și spunea ce avea de spus. Până nu termina, nu ieșea. Era suspendat tot ce urma; muzică și tot ce se mai dădea la radio. Stătea singur în fața aparatului și vorbea. Strașnic! Iar când au luat rușii Basarabia, a vorbit în fiecare seară la radio, o lună de zile, despre drepturile românilor asupra Basarabiei și Bucovinei!

Fără documente, fără însemnări?

Nu. Ce-i trebuiau lui însemnări?

I-a dat Dumnezeu mare înțelepciune.

El nu avea nici o însemnare. Dar spunea așa: „Căutați la Academie, pe raftul cutare este documentul cutare. Căutați la pagina cutare, aliniatul cutare și găsiți ce vă spun eu!” Îți spunea și rândul și virgula din document, fie român sau străin.

Avea o memorie teribilă. S-a făcut o listă a cărților tipărite de el: 1200 de cărți și peste 25000 de articole! Lucra cu patru secretare în același timp. Dicta patru cărți sau articole diferite, plimbându-se prin cameră. Aici o frază, dincolo alta.

El a spus într-o conferință, când a intrat la Academie ca membru plin...

Avea 24 de ani când a intrat.

Da. A spus un cuvânt extraordinar: „Avem două entități care țin sufletul neamului românesc: „Biserica (mănăstirile) și satele”.

Da. Așa este. Este cuvântul de la prima lui lecție. Părinte, dar el a fost la toate mănăstirile și la toate bisericile și are două volume cu pisanii.

Eu eram foarte bun la dânsul. Mai mult am învățat când venea aici, decât la școală. Am învățat și la școală, dar aici mai cu teme. El era foarte tacticos. Îmi zicea: „Măi Mitică, uite cum stătea problema aceasta în Evul Mediu; uite cum a fost cu bătălia de la Rovine sau de la Călugăreni”. Îmi spunea esențialul, pentru că restul știam eu de la examene, încât am câștigat foarte mult venind în contact cu dânsul.

Era un fenomen, părinte. Păcat că l-au împușcat dușmanii din invidie și motive politice.

Credeți că legionarii l-au împușcat sau unii necunoscuți?

Nu, nu. Trei legionari macedonenii!

Dar regele de ce oare a fost de acord cu această crimă oribilă?

Uite, așa a fost: A fost un consiliu de coroană și i se cerea regelui Carol al II-lea, de către englezi, să desființeze Mișcarea Legionară și să formeze el o dictatură fără legionari, fără cuziști și fără țărăniști. Dictatura regală s-a format și, la cererea englezilor, care erau filo-evrei, i-au cerut să-i împuște.

În acel timp Corneliu Zelea Codreanu, împreună cu 13 dintre șefii Mișcării Legionare, erau în închisoare la Râmnicu Sărat. Regele Carol a trimis acolo Siguranța Statului să-i aducă la București. Noaptea i-au supt într-un autobuz și i-au legat cu mâinile la spate, de spătar; i-au legat și de picioare, și la spatele fiecăruia stătea câte un sergent de jandarmi cu câte o frânghie.

Când au ajuns în pădure la Tâncăbești, între Ploiești și București, s-a oprit mașina și le-a spus colonelul care-i escorta: „Vă dau voie să vă închinați, că aici este sfârșitul vostru”. Nu le-a dat drumul la mâini. S-au închinat și ei lui Dumnezeu cu limba, cum au putut! A spus unul din ei *Tatăl nostru* și apoi i-au ștran-gulat pe toți cu frânghia. A fost o moarte talmudică,

după ritualul cunoscut, dictată din afară. Marile puteri nu vedeau cu ochi buni Mișcarea Legionară națională, unică, numai în România.

Care a fost greșeala politică a lui Iorga?

Nicolae Iorga, care avea mare putere și influență în fața regelui, putea, cred, să-i salveze de la moarte pe cei 13 din fruntea Mișcării Legionare. Asta a fost marea lui greșeală politică. De aceea legionarii l-au omorât pe Nicolae Iorga, în 1940. A doua greșeală a lui a fost că nu s-a opus ca regele să-și alunge regina și să trăiască în concubinaj cu Elena Lupescu, o evreică imorală.

Dar Iorga trebuia păstrat! El trebuia să fie cu mine în pușcărie, sub comuniști, dar nu împușcat de legionari! Ajungea în mod sigur în pușcărie, pentru că nu-l răbdau rușii!... A fost o crimă care nu se poate uita în istorie! Am fost la înmormântarea lui și tare am plâns...

Unde este îngropat acum?

În orașul Vălenii de Munte. Festivitatea de înmormântare i-au făcut-o în București, după aceea l-au dus cu mașina și l-au îngropat acolo. Soția lui a făcut cinci copii.

Spuneți-ne dacă legionarii formau o mișcare creștină sau o organizație politică.

La început a fost multă vreme o organizație de elită, de reinnoire în masă a tineretului ortodox prin credință, prin Biserică, prin sărăcie de bunăvoie. Numai în ultimii ani s-au transformat în organizație politică, națională.

Deci așa a fost, aveau votul sărăciei.

Da, asta era. Prima poruncă pe care a dat-o fondatorul mișcării legionare a fost: „Să trăim în sărăcie!” Toți deputații legionari depuneau până la ultimul ban la o cantină. Ei toți mâncau acolo, împreună cu mulți alții.

La biserică mergeau regulat Duminica?

Dar se putea să nu meargă legionarii la biserică? Totdeauna! În costum național! Corneliu Codreanu, de loc de la Huși, era un bărbat frumos, evlavios, cu ochi albaștri.

Erau buni ortodocși!

Nu există azi oameni așa de morali și profund ortodocși ca ei.

A fost, deci, o mișcare creștină.

Nu, a fost o mișcare ortodoxă. Aceasta a fost o revoluție națională în sânul Bisericii Ortodoxe, căci a întors tot tineretul la Hristos, la Biserică. A fost o revoluție, dar creștină. Nu o revoluție politică!

Creștină, căci prin ținuta lor mărturiseau pe Hristos.

Aveau ceva strict: „Să trăiești creștinește!”

Dar de ce nu au sărit toate partidele să-i susțină?

Nu s-a putut, pentru că i-au omorât înainte de vreme forțele oculte antinaționale din afară.

I-au omorât înainte de vreme!

Deviza lor era: „Să trăim în deplină moralitate creștin-ortodoxă” și celelalte porunci, care le au creștinii și pe care le ai și dumneata. Era un fel de călugărie! Nu se puteau închipui beții, corupție sau desfrânări printre legionari. Nu exista! Erau de o mare moralitate. Și nu se angajau în această mișcare decât primii zece de la orice instituție, facultate sau liceu. Primii zece. Numai cei buni! Cei mai buni la învățământ și cu comportament creștin ortodox. Era o mișcare de elită, nu de masă.

Ai văzut ce minte aveau?

Da. Era o mișcare de elită. Toți trebuiau să trăiască curat, ca sfinții.

Puritani și cu Biserica! Am înțeles că au câștigat mult încrederea tinerilor.

Tot tineretul a fost câștigat de ei până în 1940. Tineretul, cum v-am spus, era primit în mod selectiv, nu oricum. De la țară primeau numai câte cinci din fiecare sat. Gospodari buni și credincioși. Era un număr limitat. Restul era masa de români, care trebuia ajutată, școlită, condusă și educată. Deci s-a mers numai pe o elită. A fost o mișcare ortodoxă, curată. Erau puritani în moravuri. Spovediți, împărtășiți, la biserică tot timpul. N-au rezistat că s-a opus toată politica extraordinară, mai ales cei din Vest.

De ce le-au pus acuzații politice?

Atunci era o problemă: cum să scăpăm de străini? Ei, dacă ajungeau la putere, voiau să elimine de la conducerea țării elementele străine, neortodoxe, și nu le convenea la cei veniți din afară!

Să se ducă liniștiți în patria lor! Nimeni nu i-a omorât. Dimpotrivă, i-au favorizat, i-au îngăduit.

Nu i-a omorât. Au fost și aberații, dar acestea au fost niște accidente provocate de instigatori. Eu eram român și mă purtam până la gât în zăpadă, în Rusia, în război, și ei curățau zăpada în București! Vedeți că ei nici nu au fost trimiși pe front. Cine n-ar face așa?

Acum este un fel de pupătură între ai noștri și cei de alte neamuri! Sincretism creștin și politic! Aceștia încă nu se manifestă, dar ei sunt foarte puternici, că au o bază peste ocean. Acum lumea o conduc cei care stăpânesc moneda!

Am auzit că se reactivează ceva, că mulți dintre tineri simpatizează cu legionarii.

Nu este bine, nu se potrivește. Sunt anumite valuri în istoria popoarelor, când apar niște oameni – unicate ale istoriei –, care reușesc să-și adune forțele, care au o putere ce-i adună pe oameni și-i direcționează. A fost. Era moda timpului...

CĂSĂTORIA ȘI HIROTONIA

După ce-ați terminat studiile, cu ce v-ați ocupat?

Am fost profesor în timpul ăsta¹. Eu m-am preoțit foarte târziu, la 31 de ani.

În Sfântul Munte ați fost?

Am fost în Sfântul Munte de două ori! Terminasem studiile și predam istoria. Atunci erau, cred, vreo 20-30.000 de călugări. Numai rușii erau vreo 6000. Acum au rămas vreo 1000 de toți.

Și în ce an ați fost în Sfântul Munte?

Ultima dată am fost în '39, înainte de război. M-am dus cu niște profesori de la Teologie. Am fost și în țara unde se culege tămâie, în Siria, în anul 1934. Am umblat două luni pe acolo.

Dar când v-au luat în război?

Viața mea este mai deosebită. N-aș putea spune că m-au luat. N-aș putea spune. Este o viață foarte încurcată. Am fost la garnizoana Iași, cu regimentul 13 Dorobanți și cu Divizia am făcut războiul din Răsărit, ca preot militar.

În 1940 eram la Hotin, în cetate, cu regimentul respectiv și eram sublocotenent de vânători. Și a venit un ordin de la regele Carol, nu de la guvern, care spunea: „Toți teologii sau seminariștii care vor să se

¹ În 1935, fiind student la facultatea de istorie, Dimitrie Bejan a făcut parte din echipele de cercetare sociologică, îndrumate de profesorul D. Gusti. Aceste echipe au activat 5 ani și în Basarabia, unde autorul redescoperă la est de Prut și în lungul Nistrului satele răzeșești.

hirotonisească sunt liberi două luni. Vă duceți acasă, vă duceți unde știți, vă însurați, faceți ce doriți, veniți cu hârtiile la noi să ne arătați că v-ați preoțit și ați scăpat de război”.

Printre aceștia eram și eu. În 1940, cu puțin timp, cu vreo 6 luni înainte de război, am venit la București și în două ore m-am căsătorit civil și religios. Se putea atunci și nu era nevoie decât de o procură. Am găsit o colegă cu care m-am întâlnit pe stradă și i-am spus: „Hai să ne căsătorim”. Am cerut-o eu. Ne-am căsătorit. N-a durat această căsătorie, că era făcută pripit. Dar nu-mi venise mie în minte să mă fac preot celibatar. Era mai bine. Am mai încurcat și o femeie!

Bineînțeles că dacă am ajuns în pușcărie, a divorțat și s-a recăsătorit, încât nu a mai fost o problemă. Dar nu trebuia să fac gestul acesta. Totdeauna l-am regretat. Am venit la Cernăuți, unde era mitropolit Tit Simedrea care mi-era foarte bun prieten și un mitropolit foarte cult. Un muntean și un bun creștin, care a ajuns mitropolit la Cernăuți. El m-a hirotonit preot aici.

Când m-a făcut preot și când mi-a pus mâinile pe cap în Sfântul Altar, mi-a zis: „În clipa aceasta să ceri de la Dumnezeu o harismă: darul de a vorbi frumos, de a predica, de a scrie, darul de-a vindeca bolnavii...”. Și am zis: „Sunt la un moment crucial din viața mea. Dă-mi, Doamne, să slujesc frumos cu credință și cu lacrimi, ca să câștig cât mai multe suflete”.

Acesta este și rostul preotului. Cere și îți se va da. Nu spune așa Mântuitorul?

Prima faptă a unui preot este predica: *Mergând, învățați toate neamurile...*

Când m-am dus la regiment, în cetate la Hotin, cu forme că sunt hirotonit, știind că-mi dă drumul acasă și-mi face formele, m-am prezentat la ofițerul de stat major și i-am pus pe masă hârtiile de hirotonie și de